

V BOJ POJDI LAHEK

Ko govorimo o sodobnem pehotnem vojaku, velja splošno prepričanje, da ima kakovostnejšo in modernejšo opremo kot na primer vojak v prvi svetovni vojni. Laični opazovalci na podlagi tega lahko sklepajo, da je zato tudi lažji, hitrejši in učinkovitejši. Ali to res drži? V tujini je bilo na tem področju opravljenih veliko strokovnih raziskav, ki dajejo zanimive in ne ravno spodbudne rezultate. Skupni imenovalac vseh raziskav je ugotovitev, da pehotni vojak nosi na sebi pretežno opremo.

DEFINIRANJE PROBLEMA

Spreveliko težo opreme se pehotni vojaki ne soočajo samo danes, ampak so se tudi v preteklosti. Že rimski legionarji so sebe poimenovali »Mariusove¹ mule«, ker so na pohodih nosili na sebi 20–30 kg opreme. Danes ameriški pehotni vojaki v šali radi rečejo, da so »težke mule«, ker nosijo na sebi več kot 40 kg opreme.

Od prve svetovne vojne do približno leta 1980 je pehotni vojak nosil čelado, orožje (jurišno puško), strelivo, obešeno na oprtniku, ročne bombe, vodo, prvo pomoč in bojno uniformo. To je tehtalo približno 13–14 kg. Današnji pehotni vojak je v boju precej težji od svojega predhodnika v prvi svetovni vojni.

Ko primerjamo takratno in sedanjo osebno oborožitev vojaka, ugotavljamo, da je teža skoraj enaka. Avtomatska puška

M16A1 je enako težka kot puška Springfield M1903. Poleg tega pa sodobni vojak nosi s seboj precej več streliva in poleg puške še pištolo s pripadajočim kompletom streliva. Število vojakov v pehotni četi je danes manjše kot v 2. svetovni vojni. Posledica tega dejstva je, da danes vojaki nosijo še več kilogramov skupne opreme, streliva in oborožitve².

V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je bil z uvajanjem zaščitnih jopičev narejen velik korak za zaščito vojaka. Po drugi strani pa je to dodatna teža, zmanjša se njegova gibljivost, ovirano je dihanje in znojenje se poveča. Zaščitni jopič sicer močno zmanjša možnosti poškodb, vendar na drugi strani povzroča večjo utrujenost.

Leta 2012 so poveljniki ameriške vojske (US Army) in mornariškega korpusa

(USMC) pripadnikom svojih bojnih enot v zvezi z njihovo osebno bojno opremo postavili dve zanimivi vprašanji: Kaj bo po njihovem mnenju najnujnejše za naslednjo vojno in kaj bi morali zmanjšati?³

Najpogostejši odgovor vojakov je bil, da je treba zmanjšati težo, ki jo nosijo na sebi. Vendar je tukaj prišlo do bistvene razlike v mnenju tistih, ki nosijo opremo na sebi, in tistih, ki jo ustvarjajo. Po mnenju vodilnih častnikov več opreme (in s tem posledično teže) rešuje življenja. Vendar bolj ko se vojaki bližajo bojnemu polju, izrazitejše je njihovo mnenje, da je več teže vzrok za poškodbe in izgube v spopadu, v daljšem obdobju pa tudi vzrok za kronične poškodbe zaradi preobremenjenosti hrbtenice, kosti in sklepov. Z uvedbo novih standardov in tehnologij pa se situacija ne rešuje, ampak vse bolj zapleta. Teža opreme se še naprej povečuje. V strokovnih krogih se je v zvezi s tem pojavil izraz »efekt božičnega drevesca«. Poglejmo samo en novejši primer. V ameriški vojski so uvedli nove komplete prve pomoči za vojaka. Vsebina torbic je zagotovo pozitiven prispevek pri prvi in nujni medicinski pomoči ranjenemu na bojišču. Po drugi strani pa so torbice precej večje in težje. Zmanjšanje teže opreme vojaka zato ni tako preprosto.

Osnovna bojna oprema vojaka na operaciji v Afganistanu tehta več kot 21 kg.

Upokojeni general ameriške vojske in veteran vietnamske vojne Robert H. Scates je v enem svojih strokovnih člankov⁴ osvetlil vidik vlaganja v razvoj opreme pehotnega vojaka. Ugotavlja, da so od vietnamske do afganistanske vojne v ameriški vojski premalo vlagali v pehotnega vojaka. V 21. stoletju se vojak pehote ob vsej visoki tehnologiji še vedno vkopava z lopato, še vedno se vozi s helikopterji iz vietnamske vojne (chinook) in še vedno uporablja mitraljez iz 19. stoletja M2.

(Pre)obremenjenost vojaka povzroča številne poškodbe. Ne gre samo za kinetične poškodbe zaradi spopadov. Teža opreme je dejansko največji vzrok za nebojne oziroma nekinetične poškodbe.

Težka bojna oprema zmanjša premičnost vojaka v boju, ga upočasni in zmanjša njegove manevrske ter zaznavne (kognitivne) sposobnosti in bistveno povečuje

odstotek nebojnih poškodb. Posledično se predčasno zaključi njegova kariera tudi z invalidnostjo. Ameriški vojaški raziskovalni inštitut za okoljsko medicino (US Army research Institute of Environmental Medicine) je ugotovil, da je bilo 24 odstotkov medicinskih evakuacij (MEDDEVAC⁵) v Iraku in Afganistanu zaradi nebojnih skeletno-mišičnih poškodb. 72 odstotkov teh poškodb se je razvilo v kronične poškodbe.

V vročem okolju predvsem zaradi zaščitnega jopiča obstaja nevarnost pregrevanja telesa. Težka oprema preprečuje normalno dihanje kože in uravnavanje telesne temperature z izhlapevanjem. Zaradi slabše oskrbe z vodo in s hrano vojniki izgubljajo telesno težo. Vsi ti problemi se še povečajo v gorskem okolju oziroma na zemljišču, kjer so telesne obremenitve izjemno visoke.

SOOČENJE Z NASPROTNIKOM

Preobremenjenost vojakov ima vpliv tudi na taktično-tehnične postopke tako lastnih kot tudi nasprotnikovih sil. V Afganistanu velike razdalje, težka oprema ter nezadostna fizična pripravljenost vojakov silijo enote, da večino nalog opravijo z vozili. To pomeni omejeno gibanje po cestah, utrjenih poteh in ozkih koridorjih, kar onemogoča učinkovit manever. Tak način delovanja omogoča upornikom učinkovito delovanje iz zasede in napade z improviziranimi eksplozivnimi napravami.

Seveda je sodobni vojak neprimerno bolj opremljen kot upornik nekje v gorah Afganistana. Vendar ko vojak izstopi iz helikopterja ali vozila in nadaljuje naloge peš, vstopi v neenakopraven spopad. Upornik, ki nosi na sebi samo najnujnejšo bojno opremo (do 15 kg), se po terenu giblje s hitrostjo od pet do sedem kilometrov na uro, vojak na drugi strani pa s svojimi 40 kg na hrbtu v enakem času prehodi komaj polovico te razdalje. Uporniki imajo izkušnjo, da bo preobremenjen vojak slej ko prej utrujen in bo odšel nazaj v bazo. Takšno situacijo je opisal eden od mlajših ameriških častnikov po prihodu iz Afganistana: »Mi lahko hodimo naokrog cel dan in upamo, toda če se oni (uporniki, op. avtorja) tam ne želijo bojevati, bodo samo počakali do trenutka, ko odidemo nazaj v bazo, in nas takrat napadli.«

KJE ISKATI REŠITVE?

Na začetku sem zapisal, da je preobremenjenost pehotnega vojaka že desetletja težko rešljiv problem. Kako najti pravo razmerje med ognjeno močjo in zaščito vojaka pehote ter na drugi strani njegovo sposobnostjo učinkovitega manevra? Vsak vojak, ki je bil v resničnem spopadu, bo brez pomisleka povedal, da hitrost in okretnost v boju rešujeta življenja.

Vendar ne gre samo za izziv, ki ga imajo pred seboj vojniki in poveljniki manjših taktičnih enot. Tega problema se bodo morali resno lotiti tudi proizvajalci opreme, razvojni centri, raziskovalni inštituti in še kdo.

Rešitve tako vojniki, poveljniki kot tudi strokovnjaki iščejo v več smereh: načrtovanje in priprave na nalogo, usposabljanje, fizična pripravljenost in verjetno tudi doktrinarna uporaba enot.

Ko se je treba odločiti, kaj mora vojak vzeti na bojno nalogo, so vedno na vrhu seznama orožje, strelivo in sredstva zvez.

V snegu in mrazu se teža opreme še dodatno poveča, včasih do skrajnih meja človekovih zmogljivosti.

V fazi načrtovanja in priprav na nalogo je za poveljnika ključna odločitev, kaj bo vojak imel na sebi. Torej kolikšno težo bo nosil, kako daleč in na kakšnem zemljišču. Da bi poveljnik sprejel optimalno odločitev, se mora na podlagi analize naloge in obveščevalnih podatkov osredotočiti na najverjetnejšo možnost poteka dogodkov. Tudi poveljniki manjših taktičnih enot (vod, četa) morajo razumeti, kaj pomeni združeno bojevanje in kakšno podporo imajo na voljo. Gre za preprosto dejstvo, da tudi fizično najmočnejši

vojaki ne morejo nositi na sebi vse opreme za vse možne scenarije, ki bi se lahko zgodili. Osnovna bojna oprema je seveda obvezna in jo ima vojak na vojnem območju vedno na sebi (čelada, zaščitni jopič, orožje, strelivo, uniforma). Ostala oprema se dodaja ali odvzema na podlagi analize naloge (PSTE-ČS)⁶ in drugih dejavnikov. Vojak si ne more privoščiti, da bi v boj nosil odvečno opremo. Pravzaprav ni največja skrb, kolikšno težo lahko nosi vojak, ampak kako in kaj nositi, ne da bi zmanjšali njegovo bojno učinkovi-

tost. V zvezi s tem je zelo zgovorna izjava britanskega generala Andrewa Witheheada, ki je bil v falklandski vojni poveljnik 45 Commando bataljona kraljevih mornarcev: »Verjeli ali ne, najpomembnejša lekcija je bila izbor ključne osebne opreme. Pozabite na hrano in obleko: potrebujete predvsem strelivo. Ognjena moč je omogočila zavzetje cilja (Two Sisters). Sveže nogavice so bile razkošje. Ključna oprema je tista, ki vam zagotavlja, da ste suhi, in dobra spalna vreča. Nato pa seveda vzemite s seboj kar največ orožja in streliva. To je tisto, kar naredi razliko v tovrstnem bojevanju.⁷«

Brian Mockenhaupt, veteran vojne v Afganistanu, se ob tem sprašuje: »Kje je tisto pravo razmerje pri izbiri opreme, da je vojak čim lažji in nosi s seboj strelivo in orožje, ki mu omogoča dovolj veliko ognjeno moč?«

Tudi usposabljanje ima pri tem pomembno vlogo. Že daleč iz zgodovine poznamo nasvet: »Bojuj se z opremo, s katero si se usposabljal, in usposabljal se z opremo, s katero se boš bojeval.« Veterani vojne v Afganistanu priporočajo nošenje zaščitnega jopiča tudi med bojnim usposabljanjem, ker dvomijo, da se bomo še kdaj borili brez njega. Zaščitni jopič pomembno vpliva na vse, kar delamo. Seveda moramo ob tem upoštevati postopnost po principih usposabljanja: plazenje – hoja – tek. Zelo nevarno je za vojaka, če bi bojno

opremo začel nositi šele, ko bi prišel na vojno območje.

Izboljšanje fizične pripravljenosti je temelj, na katerem gradimo pehotnega vojaka. To je kompleksno področje treninga absolutne moči, vzdržljivosti v moči, aerobnega treninga ter tehnike hoje izven utrjenih poti. Leta 2005 je v Afganistanu delovala skupina ESD SV⁸, ki je imela naslednjo izkušnjo: »Relief na območju delovanja ESD je pretežno gorat, del izvidniških nalog so morali opraviti tudi peš, s premagovanjem več kot 1000 m nadmorske višine. Na 3–5-dnevne patrolje, ki so jih opravili peš, so vzeli približno 40 kg opreme (in seveda orožje ter neprebojni jopič ter čelado, kar je nanoslo približno 50 kg).⁹« Tudi francoske enote v Čadu so v goratih predelih te države aprila 2013 imele na sebi 50 kg opreme. Večina od tega sta bila strelivo in voda¹⁰.

Ne nazadnje je pomemben element pri izbiri opreme tudi doktrina. Običajno se težave pojavijo v primeru, ko je najprej kupljena oprema in se nato opremi prilagaja doktrina uporabe in delovanja. Torej moramo pri izbiri opreme natančno vedeti namen njene uporabe in si odgovoriti na vprašanje: Ali oprema podpira poslanstvo in naloge enote?

Vse možne rešitve, da bi se vojak lahko bojeval lažje, lahko strnemo v en stavek. Oprema pehotnega vojaka mora omogočati, da se bo učinkovito bojeval z nasprotnikom in ne s svojim nahrbtnikom. Oziroma kot je v svoji knjigi *No Easy day* zapisal pripadnik Seal teama 6: »Seveda, več kot nosiš, večja je teža na tebi, počasnejši si in težje boš hitro reagiral na grožnjo.«¹¹

Miha Kuhar

IZKUŠNJE: 29. FEB–1. MAR. 2000, ČEČENIJA

Šesta četa drugega bataljona 104. padalsko-desantnega polka vojske Ruske federacije je 29. februarja 2000 na jugu Čečenije v snegu odšla peš iz kraja Ulus-Kert na približno 15 km oddaljeno koto 776 z nalogo blokade čečenskih upornikov. Kolona se je zaradi težke opreme in goratega zemljišča močno raztegnila in počasi premikala proti cilju s hitrostjo 1 km na uro. Na sebi so imeli polno bojno opremo, stari zaščitni jopiči so tehtali od 22 do 27 kg, nosili pa so tudi šotore, kuhalnice, vodo, hrano in strelivo. Ob prihodu na koto 776 so zaradi utrujenosti postavili samo linijsko, namesto krožne obrambe. Že prvo noč so jih v slabem vremenu napadli čečenski uporniki in četo v dolgotrajnem spopadu skoraj v celoti uničili. Ruskim padalcem je praktično zmanjkalo streliva, poleg tega niso imeli nobene podporne oborožitve. V kasnejši analizi je bilo ugotovljeno, da je bila kritična odločitev o izbiri opreme. Po njihovem mnenju bi bila boljša odločitev, če bi namesto šotorov nesli s seboj več streliva in lahke minomete. Šotore in ostalo opremo za daljše bivanje na terenu pa bi jim lahko odvrgli tudi kasneje s helikopterji.¹²

Viri:

- Blany, C. W., 2002, Chechnya: Two Federal Disasters. Conflict Studies research Centre.
 Grilc, J., 2006, diplomsko delo, Vpliv vojaško-geografskih dejavnikov na izvajanje oboroženih bojev v Afganistanu tekom operacije »Enduring Freedom«. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 Grau, L. W. in Dodge Billingsley, D., 2011, Operation Anaconda. University Press of Kansas.
 Owen, M. in Maurer, K., 2012, No Easy Day. Dutton/ Penguin Group.
 Scales, R. H., (MG ret.) Small unit dominance, The strategic importance of tactical reform.
 Več avtorjev, 2013, Making the Soldier Decisive on Future Battlefields, The National Academies press, Washington, D.C.
<http://www.strategypage.com/htmw/htinf/articles/20121206.aspx>
<http://www.strategypage.com/htmw/htinf/articles/20130401.aspx>
<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1388665/We-dont-need-food-just-ammunition-and-tons-of-it.html>
<http://www.combatreform.org/realmountaindivision.htm>

¹ Marius Gaius (157–86 pr. n. š), general Rimskega imperija

² Operation Anaconda, str. 355

³ Infantry: Get light to fight or Die, 6. dec. 2012

⁴ The strategic importance of tactical reform

⁵ Medical Evacuation

⁶ Poslanstvo, sovražnik, teren in vreme, razpoložljive enote, čas, civilni dejavniki

⁷ We don't need food, just ammunition - and tons of it, The Telegraph, 24. mar. 2002

⁸ Enota za specialno delovanje Slovenske vojske

⁹ J. Grilc, str. 72

¹⁰ Infantry – Mountain Warfare in Mali

¹¹ M. Owen, str. 48

¹² Chechnya: Two Federal Disasters, The battle for Heights 776&705, str. 16,17.